



МСД

Млади социјалдемократи

Програмска платформа „Друштво знања“

за период 2008. – 2012.

Полазећи од

Наше Визије

Република Српска и Босна и Херцеговина - друштво слободе, демократије, једнакости, социјалне правде, међугенерациске и друге солидарности. Друштво у којем ће квалитетно образовање бити доступно свима и у којем ће достојанство појединца бити загарантовано социјалним, правним и економском механизмима.

и Наше Мисије

Млади социјалдемократи су удружење слободних и друштвено одговорних младих људи који своје политичко и друштвено дјеловање базирају на следећим вриједностима и принципима:

- **Слобода за сваког појединца**
- **Једнакост и равноправност**
- **Солидарност као темељ друштвене интеграције**
- **Демократија**

Кроз изградњу и јачање организације Младих социјалдемократа као организационог облика Савеза независних социјалдемократа, омогућићемо великом броју младих људи учешће у креирању и доношењу политичких и других одлука које ће доприносити сталном напретку нашег друштва. Млади социјалдемократи су равноправни партнери својим старијим колегама у политичком и друштвеном раду, а због енергије коју носе и због идеја којима располажу велика су снага и ресурс који нас може брже довести до напретка и боље будућности. Наше локалне заједнице треба да у што већој мјери буду вођене од стране младих људи јер ентузијазам, енергија и иницијативност младих на том нивоу најбрже могу дати резултат у виду бољег живота. Створићемо услове за веће учешће младих у процесима креирања и доношења одлука на свим нивоима власти.

Млади социјалдемократи своје погледе на свијет обликују на вриједностима слободе сваког појединца, солидарности као темеља друштвене интеграције, једнакости свих људи, равноправности полова и поштовању људских права а конкретизују их кроз своје дјеловање на локалном, републичком, државном и међународном нивоу. Због тога постајемо гласник социјалдемократије у Републици Српској и Босни и Херцеговини и уважени члан европских и свјетских организација које окупљају младе социјалдемократе.

С чврстом вјером у снагу наших увјерења и жељом да не живимо по унапријед устројеним правилима наметнутим од оних који не траже наше мишљење, те жељом да се боримо за наше основне принципе, борићемо се свим својим снагама за изградњу демократског друштва заснованог на вриједностима слободе, људских права, социјалне правде, мира, једнакости, толеранције, равноправности полова,

солидарности, социјалног напретка и благостања у којем сваки појединац има право мислити, дјеловати и стварати без страха, притиска, насиља и експлоатације. Противимо се маргинализацији младих и увјерени смо да није довољно вјеровати у будућност него је градити већ ДАНАС нашим идејама, визијама, ставовима, рјешењима - учешћем и акцијом.

Увјерени смо да једино нашим дјеловањем можемо промијенити друштво у којем живимо у друштво какво желимо.

Полазећи од чињенице да смо ми млади онај друштвени потенцијал који има снаге и ентузијазма за допринос позитивним промјенама, како на локалном тако и на глобалном нивоу, отварамо простор свим младима да нам се придруже у остварењу наших циљева.

Ми, Млади социјалдемократи, залажемо се за:

- поштовање човјека, његовог достојанства, права и слобода, независно од његових увјерења, вјерске и националне припадности, пола, полне оријентације, политичког увјерења и социјалног статуса;
- једнакост шанси, афирмацију права и слобода запостављених и обесправљених појединаца, друштвених група и слојева, равноправност полова те међугенерациску солидарност;
- загарантовано право људи на здравствену заштиту, образовање, социјалну заштиту, радна, породична и друга права;
- друштво без привилегија, дискриминације и маргинализације;
- друштво у којем ће сви људи имати право на хуман и плаћен рад, те у којем ће сви облици рада бити праведно третирани, остваривање и заштиту права радника, особа које живе од рада и на основу свог рада;
- модерну демократску државу засновану на политичком ангажману грађана, која ће омогућити развој слободног, праведног и солидарног друштва;
- поштивање антифашизма као цивилизацијске тековине савременог свијета, те афирмацију и његовање племените традиције антифашизма на којој се темељи модерна Европа;
- побољшање квалитета људског живота у сарадњи са социјалдемократима и социјалдемократкињама свих земаља свијета;
- успостављање друштвене, економске и политичке подлоге за децентрализацију, унапређивање локалне самоуправе и уравнотежење регионалног развоја;
- заштиту природе, човјекове околине и здравља људи.

АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ У ДРУШТВУ

Активно учешће младих људи у доношењу одлука и активностима на локалном, републичком и државном нивоу од кључне је важности ако желимо изградити демократичније, цјеловитије и напредније друштво. Учесће у демократском животу било које заједнице значи више од гласања или подржавања избора. Учесће и грађанска активност значи имати право, средства, простор и могућност, кад је потребно, и подршку за учешће у процесу доношења одлука, те бити укључен у активности којима је циљ изградња бољег друштва.

Нажалост, већина младих жели да напусти нашу земљу и да живи у некој од развијених европских земаља.

Ми желимо да подстакнемо младе људе да сами покажу заинтересованост за рјешавање својих и друштвених проблема.

Млади социјалдемократи знају и имају рјешења за проблеме младих.

Можемо и желимо да будемо прогресивна снага, носиоци идеје о учешћу младих људи у стварању боље будућности за себе и бољих услова живота наших грађана.

Залагаћемо се за активнију улогу младих у политичком животу, раду омладинских, студентских и невладиних организација.

Да би смо повећали активније учешће младих у рјешавању властитих проблема снажно ћемо се залагати за:

- *провођење програмских циљева и задатака и акционих планова Омладинске политике Републике Српске, те докумената Европске уније, као што су Повеља о учешћу младих на локалном и регионалном нивоу, Бијела књига Европске комисије и др.;*
- *успостављање буџета за младе на локалном и вишим нивоима власти у циљу реализације омладинских програма;*
- *одређивање јасних критерија за додјелу средстава из ових буџета и укључивање представника омладинских организација у процес одлучивања при додјели ових средстава;*
- *обавезно укључивање представника младих у скупштинске и савјетодавне одборе и комисије за младе;*
- *спровођење годишњег истраживања о потребама и положају младих;*
- *подршку програмима који имају за циљ рад са младима у руралним срединама;*
- *подршку локалним омладинским организацијама, уз подршку омладинским савјетима у свим градовима и општинама;*
- *омогућавање несметаног приступа лица са посебним потребама образовним, културним институцијама и спортским објектима;*
- *доношење закона о волонтаризму и промовисање волонтерског рада;*
- *подстицање младих на политички активизам;*
- *изградању или адаптацију мултифункционалних простора (омладински центри или домови омладине) за младе на градским подручјима;*
- *прилагођавање потребама младих домовна културе или простора мјесних заједница на сеоским подручјима.*

ЛОКАЛНА ДЕМОКРАТИЈА

У условима ограничених ресурса потребно је обезбиједити такав развој комуналне инфраструктуре који неће представљати ограничавајући фактор реализације других постављених циљева, а истовремено ће омогућити подизање квалитета живота на нови – европски ниво.

Нормално је да улагања у капиталну инфраструктуру представљају огроман издатак, али уједно и шансу и основу за бржи развој. То практично значи да је потребно примијенити филозофију размишљања на дуги рок те тако подесити развој комуналне инфраструктуре у локалним заједницама, да се са ограниченим ресурсима ријеше базични инфраструктурни проблеми, који ће генерисати бржи развој, јер ће модерна комунална инфраструктура сама по себи представљати генератор других видова развоја општина, утицати на квалитет живота у њима, те на здравље и задовољство грађана.

Наша мисија је да створимо модерну, ефикасну и демократску локалну самоуправу:

- *настојаћемо да подстичемо укључивање грађана у процесе доношења одлука;*
- *борићемо се за афирмацију рада органа мјесних заједница изабраних на законом утврђен начин, демократским путем, и уважавање сугестија и приједлога оних који су спремни одвојити своје вријеме и уложити рад и труд за добробит своје заједнице;*
- *користећи интернет и медије, залагаћемо се надлежни органи у локалним заједницама што боље информишу грађане о својим активностима, као и да уважавају приједлоге и сугестије грађана, кад је у питању побољшање квалитета живљења у њима;*
- *настојаћемо да осигурамо да изабрани представници у органима локалних заједница истински врше власт заступајући у првом реду интересе оних којих су их изабрали.*

ОБРАЗОВАЊЕ

Образовање је друштвени процес у коме се преносе и стичу одређене навике, вјештине и практична умјећа, неопходне за обављање практичне дјелатности. Процесом образовања преносе се такође и одређене вриједности и норме које представљају неопходну претпоставку процеса социјализације и васпитања индивидуа у друштву, односно формирања личности. У крајњој линији, образовање утиче и на обликовање културе друштва и друштва у цјелини.

Да би Република Српска, као и БиХ, постала равноправан партнер у Европи и чланица европских асоцијација, потребно је да се изврше значајне промјене у сфери образовања. Тренутно стање у основном, средњем и високом образовању у

PC је доста тешко и комплексно. У настојању да систем образовања учинимо сврсисходнијим, просперитетнијим и компатибилним са савременим трендовима (у окружењу и Европи уопште), и наше локалне заједнице (односно њихови репрезентативни представници) могу и морају, у складу са својим овлашћењима и могућностима, дати ефектан допринос.

Неопходно је створити квалитетну стратегијску основу из које ће произићи низ појединачних пројеката који ће допринијети рјешавању неких од проблема у нашем образовном систему као што су: мањак информација о могућностима даљег школовања (средњег и високог) у РС и ван РС, слабе везе између образовања и брзе рада, недовољно постојање интерактивне методологије у нашим образовним установама, неопходност интензивнијег укључивања дјецe са посебним потребама у све нивое образовања, неадекватна оспособљеност едукатора, недовољна едукација младих о основним социјалнопатолошким појавама (наркоманија, алкохолизам...) и рад на њиховој превенцији, непостојање система сексуалне едукације у школама, постојање материјалних и нематеријалних видова корупције у образовању и сл.

Никако не треба испустити из вида и чињеницу да је познавање страних језика и савремених и ИТ технологија, као и могућност приступа интернету, велик проблем многих младих људи.

С тим у вези залагаћемо се за следеће мјере које је неопходно предузети:

- *подстицати организовање младих на нивоу основних и средњих школа, који ће на тај начин бити у могућности да допринесу властитом образовном процесу;*
- *укључивање средњошколаца и студената у процес одлучивања;*
- *повећати број ваншколских и ваннаставних активности (секција) као облика неформалног образовања;*
- *подстицати младе (позово основношколце) да лично дају много већи допринос у превенцији социјалнопатолошких појава кроз едукацију младе популације о тим појавама;*
- *подржати пројекте бесплатних курсева страних језика, а посебно енглеског као доминантног свјетског језика у XXI вијеку, као и информатичког описмењавања како би постали доступни свим ђацима и студентима;*
- *уважити потребе младих за рјешавање питања постојања информатичких центара са неограниченим приступом интернет мрежи свим општинама у којима се за то укаже потреба;*
- *унаприједити научно – истраживачки рад на факултетима кроз повећање материјално – финансијске подршке;*
- *уважити пројекте отклањања баријера за несметано укључивање дјецe са посебним потребама у редовне школске активности;*
- *увести погодне и сврсисходне начине информисања младих о могућностима даљег школовања у земљи и иностранству;*

- *успоставити бољу везу и срадњу између привредних предузећа која имају потребу за квалификованом радном снагом и школа које образују будуће раднике како би се задовољиле посебне потребе, како ученика, тако и предузећа, кад су у питању стручне квалификације и обука;*
- *подржати програме преквалификације младих са средњошколским образовањем чија занимања нису тражена на тржишту рада и програме дошколовавања младих са основним образовањем;*
- *донијети Закон о неформалном образовању.*

Борићемо се да општине и градови више улажу у развој науке као и омогућавање примјене наученог у пракси. Подржаћемо програме који потпомажу школовање наших младих стручњака у иностранству, стимулишући их и обавезујући на повратак, како би са стеченим знањем помогли развоју нашег економско – социјалног амбијента.

СТУДЕНТСКИ СТАНДАРД

Од изузетне је важности да побољшамо положај студената ради мотивације младих људи и повећања броја уписаних младих у високошколске институције. Важност стипендирања је вишеструк. Са једне стране стипендије представљају подстицај и награду посебно надареним студентима, са друге стране стипендије могу бити одлучујући фактор у одлуци да ли ће млад човјек уписати факултет, или, да ли ће студент који већ студира бити у могућности да настави студије.

Ми Млади социјалдемократи сматрамо да студентима треба:

- *радно законодавство које би омогућило да путем флексибилних Уговора о раду већи број студената ради уз студирање и на тај начин, уз кориштење подстицајних средстава из Буџета, себе издржава;*
- *подршка програмима и пројектима олакшавања транзиције из високообразовног система на тржиште рада (студентска пракса, итд...),*
- *програми субвенција каматне стопе из Буџета којима Република треба студентима да омогући повољније кредитно задуживање код финансијских и других институција у РС у сврху финансирања школовања;*
- *повећати средства за пројекте које кандидују студентска представничка тијела Универзитета, како би уз помоћ њих обезбиједили информатичко описмењавање, учење страних језика, рекреативне, културне и друге активности студената који ће им омогућити квалитетније проведено слободно вријеме док студирају;*
- *повећати издвајања за рад установа студентског стандарда (студентских домова) а смјештај у студентском дому омогућити најбољим студентима поштујући јасне и праведне критеријуме;*
- *подржати програме студентских размјене и програме студијских боравака у иностранству;*

У многим земљама држава (или општине) кроз програм стипендирања утичу на младе људе да уписују факултете који иначе нису атрактивни (имајући у виду број уписа у току године), а за којима постоји потреба на тржишту рада. Кроз добар програм стипендирања омогућује се бољи приступ високом образовању што доводи до повећања броја високообразованих људи.

Стипендије могу додјелјивати читав низ организација и институција из свих сектора друштва. Кроз програм стипендирања омогућује се сарадња између универзитета и представника владиног, невладиног и приватног сектора, што доприноси бољој повезаности универзитета и шире друштвене заједнице.

Исто тако стипендије представљају фактор који доприноси повећању мобилности код студената, што је један од основних циљева Болоњске декларације. Студентска размјена омогућује бољу националну и међународну сарадњу између различитих универзитета, те сарадњу између универзитета и других институција. У тренутним условима који владају у Републици Српској одлазак на студије у иностранство (било на један семестар или читав студиј) за велику већину студената представља недостижни сан. Добар програм стипендирања би студентима омогућио овај одлазак на студије. Кроз процес студентске размјене остварила би се боља сарадња између општина и градова у које би наши студенти ишли. Поједини студенти, будући предузетници, би на тај начин стекли и корисне познанике, будуће пословне партнере, што се показало као добра пракса у појединим земљама.

Основ за праведну додјелу стипендија студентима представљају правилници о стипендирању који треба да садрже јасне услове и правила за додјелу стипендија, једнаке за све студенте. Стипендирање од стране државних институција треба да буде транспарентно, да побољша услове студирања и животни стандард студената те да учини доступним високо образовање што већем броју младих људи.

Приликом израде правилника о додјели стипендија корисно је и потребно руководити се искуствима других земаља које су то питање успјешно ријешили. Већина градова и држава из региона који додјељују стипендије студентима у својим правилницима о додјели стипендија разликују три категорије студената:

- *изузетно надарени редовни студенти,*
- *редовни студенти који се образују за занимања за којима постоји потреба на тржишту рада,*
- *социјално угрожени редовни студенти.*

Након дефинисања три различите категорије студената потребно је одредити опште услове за додјелу стипендија, те посебне услове који су различити у зависности од врсте стипендије. Услове је потребно преиспитивати сваке године како би се омогућило што већем броју студената приступ стипендијама.

- *сви наши изабрани представници ће се борити за модеран и праведан програм стипендирања студената. Борићемо се да Република, градови,*

- општине, јавна предузећа, али и заинтересована приватна предузећа и невладине организације више улажу у студенте;*
- *подржаћемо програме који омогућавају школовање наших младих стручњака у иностранству, стимулишући их и обавезујући на повратак, како би са стеченим знањима помогли развоју нашег економско – социјалног амбијента.*

ЗАПОШЉАВАЊЕ

Већи приступ младих тржишту рада значи и успостављање социјалне стабилности и економски развој земље. Имати посао значи самопоштовање, економску независност и могућност реализације индивидуалних интереса, због чега се незапосленост може окарактерисати као “кришење људских права младих људи”. Носиоци власти, својим радом и координацијом треба да понуде платформе за рјешавање свих друштвених проблема, а нарочито оних који могу оставити трајне посљедице по друштво у цјелини, и морају да стратешки приђу проблему запошљавања младих по завршеном школовању.

Када говоримо о проблематици запошљавања не можемо а да се не осврнемо на разлике које постоје у руралном и урбаном подручју.

Рурална (сеоска) средина - Млади у мањим срединама имају велике друштвене тешкоће. Неприступачност информацијама, медијима, образовању, како формалном, тако и неформалном, узроковала је апатију младе популације на селу. Њихова жеља за одлазак у град је изражена у скоро стопроцентном постотку и тиме се проузрокује један од највећих друштвених проблема – "старење села". Поред недостатка савремене комуникације у руралним срединама појављује се и фактор непостојања економских прилика за развој непољопривредних предузетничких модела, као и неинвестирање у сличне моделе за развој мале привреде и производњу у малим срединама.

Урбана (градска) средина - У градовима се истиче утицај социјалних и економских фактора: социјални фактори су лични доживљаји појединаца, стање њихове свијести, као и фактори који утичу на формулацију њиховог мишљења, животних стандарда. Изражена је свеопшта апатија са асоцијативношћу, ксенофобичношћу, поремећеним системом вриједности појединца у градској средини. Морална деградација је постала болест младих људи. Сви социолошки фактори се могу повезати са економским факторима у друштву.

Основно право младих је да им се омогући да прије свог запошљавања стекну адекватна и квалитетна знања и вјештине које им омогућавају да компетентно раде на пословима које самостално изаберу - *слобода избора знања и вјештина*. Приступ едукацији требало би да имају сви млади и то приступ квалитетном знању које не ограничава већ отвара могућности. Стечена знања морају да буду довољно примјењива на тржишту рада и у складу са потребама друштва. Квалитет образовања мора бити подвргнут сталној контроли.

Институције формалног образовања морају пружити теоријску основу са практичном примјеном знања и вештина. Формално образовање се не смије заснивати на непримјењивим знањима, нити на уско стручним, са немогућношћу даљег надограђивања у жељеним областима. Младима треба да се омогући да стекну вјештину цјеложивотног учења које ће им омогућити прилагодљивост на тржишту рада што до сада није било присутно.

Друштвени процеси непрестано се одвијају и мијењају изглед и потребе друштва. Једним дијелом научне дисциплине одумиру док се друге, засноване на новим теоријама, свакодневно рађају. Формално образовање се спорије мијења у складу са потребама друштва и то је уједно и основна мана формалног образовања. Због недостатка довољно ефикасног модела флексибилног формалног образовања, неформална едукација је носилац смањења јаза између постојећег и потребног образовања, научних дисциплина и жеља младих људи.

Да би се млади људи боље оспособили за тржиште рада потребно је, према томе, прије свега извршити реформу формалног и неформалног образовања на следећи начин:

Реформа формалног образовања

Потребно је извршити ревизију:

- *наставно научног кадра - увести јасне критеријуме избора наставног особља, реорганизовати контролне органе;*
- *наставно научних програма и планова - на нивоу високог образовања ставити акценат на Болоњски процес а на нивоу средњошколског образовања узети најбоље праксе европских земаља (увести нове предметне цјелине, више праксе у школе, појам и праксу предузетништва...);*
- *уписних политика - прикупити податке о потребама тржишта рада, те у складу с тим креирати уписну политику;*
- *политике стипендирања ученика и студената.*

Реформа неформалног образовања

Потребно је стандардизовати и дефинисати видове неформалног образовања те:

- *формирати центре за неформално образовање;*
- *пронаћи начин финансирања центара за преквалификацију и доквалификацију, преиспитати постојећи модел финансирања пројеката подршке запошљавању, те развити функцију посредовања при запошљавању кроз омогућавање покретљивости радне снаге.*

Да би се искористио људски потенцијал, оспособљена и стручна млада радна снага која је највећим дијелом незапослена, потребно је створити повољан амбијент за развој привреде односно јачати институције правне државе и политичку стабилност. Оно чиме се може дјеловати да би се лоша економска и привредна активност поправила, скупа са незапосленошћу, јесу и шансе које се отварају у оквиру специфичног положаја појединих локалних заједница (геостратешки,

политички и економски центар, образовни и здравствени центар), традиција у привреди, култури и спорту, растућа локална енергија и мотивација, инфраструктура за развој предузетништва и ИТ технологија, интеграциони процеси (ЕУ и регионални) те расположиви фондови за развој.

Основни проблеми с којима се млади суочавају у области запошљавања могли би се укратко презентовати на следећи начин:

- *висока стопа незапослености, неколико пута виша од стопе незапослености међу популацијом средње и старије животне доби;*
- *велики удио младих запослених «на црно» и у зони сиве економије, без основних права из радних односа;*
- *неразвијене вјештине за тражење посла, посебно код младих са нижим нивоом образовања;*
- *млади имају наглашено негативан став према приватном сектору;*
- *образовни систем оријентисан према теоријском знању, без практичне компоненте у образовању;*
- *школе са застарјелим наставним плановима неусклађеним са потребама тржишта рада;*
- *непостојање програма професионалне оријентације и усмјеравања у каријери;*
- *непостојање предузетништва у школским наставним плановима;*
- *непостојање адекватне политике или акционог плана за запошљавање младих;*
- *непостојање поузданих података о младим у образовном систему и младим на тржишту рада;*
- *непостојање система који би прихватио и водио младе по завршетку школовања и који би им пружио усмјеравање и савјетовање;*
- *непостојање информација о тржишту рада;*
- *посредовање између понуде и потражње на тржишту рада се недовољно реализује путем Завода за запошљавање;*
- *слабо дизајниране и циљане мјере Завода за запошљавање, са мало или без утицаја на кључне узроке незапослености младих;*
- *непостојање подршке за предузетништво младих.*

Наиме, с обзиром на анализу проблема с којима се млади сусрећу при запошљавању настојали смо лоцирати и могуће правце дјеловања с циљем рјешавања истих, а то су:

- *размотрити увођење других облика Уговора о раду приликом запошљавања младих којима би се постигла већа флексибилност и покретљивост радне снаге на тржишту рада;*
- *повећати стопу уписа младих на институције средњег и високог образовања – крајњи циљ: обавезно средњешколско образовање;*

- *прилагодити наставни план како би се повећао број занимања доступних младим женама;*
- *побољшати квалитет формалног образовања и његов одговор на промјене на тржишту рада;*
- *увести професионалну оријентацију и савјетовање у образовни систем;*
- *обратити посебну пажњу на дошколовање младих без квалификација или оних са лошом квалификацијом;*
- *повећати укључење омладинских НВО у проблеме који се односе на тржиште рада младих;*
- *побољшати приступ младих информацијама о тржишту рад;*
- *побољшати вјештине младих за тражење посла;*
- *обезбиједити средства из буџета локалних заједница и Републике за:*
 - *пројекте додатне едукације као подршке запошљавању младих;*
 - *пројекте подршке запошљавању младих кроз увођење олакшица или подстицаја за компаније које запошљавају младе, са посебним акцентом на запошљавање младих са посебним потребама, младих који долазе из социјално угрожених породица и младих без родитељског старања;*
 - *пројекте повезивања школа, факултета и послодаваца;*
- *учинити предузетништво одрживом опцијом за младе људе кроз:*
 - *увођење предузетништва у наставне планове и програме;*
 - *креирање мреже предузетничких инкубатора и технолошких паркова;*
 - *обезбјеђивање подстицаја на грант основи за покретање бизниса кроз избор најбољих пословних идеја;*
 - *подстицање покретања и оснивања кластера;*
 - *стварање гаранцијских фондова који ће олакшати обезбјеђивање повољнијих финансијских средстава (обезбјеђење ризика) нарочито за «start up» бизнисе;*
 - *обезбјеђивање повољних финансијских средстава и стручне помоћи приликом покретања производње хране за младе на селу;*
- *сузбијати рад на црно, обезбиједити и поштовање свих других права младих радника из области радног законодавства и заштите на раду, те едуковати младе људе како да се изборе за своја права кроз синдикално организовање.*

Имајући у виду све наведено, покренули смо иницијативу на којој ћемо истрајати, да Република Српска добије *Стратегију запошљавања младих*. Наведена Стратегија би била сачињена наконведеног обимног истраживања и требала би да понуди све потребне мјере и реформе у циљу смањења стопе незапослености младих, те створи систем гдје свако ко жели да учи и ради може да нађе посао.

НАУКА

Наука је скуп свих методички сакупљених и систематски сређених знања, како опитних тако и оних у неком специфичном подручју или аспекту стварности. Наука је јединство открића и доказа, метода и система, истраживања и излагања. Наука је објективно, логички аргументовано и систематизовано знање о законитостима, чињеницама, узроцима и појавама у стварности, стечено и провјерено егзактним посматрањем, поновљивим експериментом и ваљаним размислимањем.

Наука и технологија у наредних пет до десет година могу да постану један од основних фактора економског развоја Републике Српске и Босне и Херцеговине. На тај начин можемо да постанемо конкурентни с производима који садрже пуно знања и иновације, а могу успјешно да се извозе на глобално тржиште како би смањили велики трговински дебаланс.

Неопходно је да се локалне заједнице, у својој политици дугорочног развоја, ослањају на сљедеће факторе развоја: **образовни ниво, предузетност, креативност и иновативност**. Сматрамо да је потребно:

- *повећавати издвајање средстава из буџета за науку и високо образовање, до нивоа од најмање 1,5% бруто националног дохотка;*
- *подстаћи примјењена и развојна истраживања кроз сарадњу академија и универзитета, као и повезивањем истраживања и бизниса;*
- *направити интегралне програме истраживања и развоја који би повезали фундаментална, развојна и примјењена истраживања;*
- *јачати квалитет рада научно-истраживачких и образовних институција у циљу боље координације и сарадње са Европском Комисијом и другим европским агенцијама у области образовне и научно-техничке сарадње;*
- *јачање капацитета високообразовних институција и истраживачких јединица у Републици Српској у циљу бољег коришћења ЕУ фондова доступних за образовање и научно-техничку сарадњу;*
- *научнике треба усмјерити у области које су од значаја за развој земље, кроз подршку пројектима из примјењених и развојних научних области. Неопходно је пренијети технолошки развој из научних и универзитетских средина у индустрију. Она мора да носи технолошки развој, уз директну подршку Републике. На тај начин треба повезати академску средину и пословни свијет;*
- *створити мрежу младих истраживача и научника у земљи и оних који живе и раде у иностранству, на престижним универзитетима и истраживачким центрима, у циљу укључивања домаћих снага у велике и значајне истраживачке пројекте, размјене знања и информација.*

ИНФОРМАЦИОНО ДРУШТВО

Информационо друштво је друштво у којем су знање и благовремене, свеобухватне и тачне информације основни управљачки ресурси који осигуравају прогрес и будућност својим грађанима. Данас је разлика у развијености држава, друштвених група или појединаца у директној пропорцији са разликом у степену примјене информационих и комуникационих технологија (digital divide).

Ми, Млади социјалдемократи сматрамо да Република Српска и Босна и Херцеговина морају активно и брзо дјеловати у правцу смањења технолошког развојног раскорака, јер је процес преласка из индустријског у информационо друштво у развијеним земљама већ у поодмаклој фази.

Слиједећи релевантне европске и свјетске иницијативе као што су:

- *Government on-line* иницијатива (група Г7, 1995),
- *eEurope Action Plan* (Феира 2000), донесен на бази закључака предсједника влада земаља Европске уније, са састанка у Лисабону,
- План *eEurope+* за информатизацију земаља кандидата за учлањење у Европску унију,
- Глобална свјетска иницијатива за развој информационог друштва под окриљем Уједињених нација итд.

Босна и Херцеговина је изразила спремност и определијељеност за реализацију обавеза и конкретних акција за масовну употребу информационо-комуникационих технологија које проистичу из:

- *Агенде за развој информационог друштва (октобар 2007. године у Сарајеву) усвојене од земаља југоисточне Европе, а која представља глобални акциони план за хармонизовану информатизацију и брз развој региона;*
- *Стратегије развоја и смањења сиромаштва БиХ (PRSP);*
- *Усвајањем Политике, Стратегије и Акционог плана развоја информационог друштва у БиХ од Савјета министара БиХ у децембру 2004. године.*

Циљеви развоја информационог друштва Републике Српске и Босне и Херцеговине, широког примјеном информационих и комуникационих технологија (ИКТ) и Интернета у свим сегментима друштва треба да буду сљедећи:

- *повећање знања и способности грађана за рад и живот у информационом друштву, развој е-Образовања, те развој ИТ инфраструктуре на образовним институцијама;*
- *стварање новог тржишног амбијента, нових пословних процеса, знања и адекватних начина организовања;*
- *повећање рентабилности, конкурентности, квантитета и квалитета услуга и производа, примјене иновација у економији, управи и другим областима;*

- повећање инвестиција и запослености;
- развој индустрије информационих и комуникационих технологија (софтвер, инжињеринг, хардвер, консалтинг);
- развој малих и средњих предузећа;
- dostizanje održivog ekonomskog razvoja uz zaštitu životne sredine;
- повећање стандарда грађана;
- равномјеран развој информационог друштва, укључујући рурална подручја;
- повећање бруто националног дохотка;
- dostizanje uslova za evropske i regionalne integracije.

Пратећи искуства земаља у региону у процесу транзиције, те усвајања регулатива правног система Европске уније, Република Српска, у жељи да постане технолошки освијештен и развијен регион мора да створи неопходне претпоставке за такав развој.

Општине и градови морају да унаприједи постојећи ниво услуга кроз примјену савремених информационо-технолошких рјешења, те да изграде неопходну инфраструктуру која ће бити у стању да подржи примјену нових технологија, информационо увезивање институција и креирање јединственог МИС-а (менаџмент информационог система).

СТАМБЕНО ЗБРИЊАВАЊЕ

Стамбена политика је осјетљив сегмент политике локалних заједница и Републике. Становање и изградња станова представљају једну од најважнијих компоненти привредног и друштвеног развоја једног друштва, организације и уређења простора, подизања животног стандарда становништва, те очувања средњег слоја становништва као основног предуслова дугорочног развоја и очувања виталности једног друштва.

Ми, Млади социјалдемократи сматрамо да државне институције на свим нивоима власти морају да утичу на процесе у стамбеној изградњи како би право на властити дом било остварено сваком појединцу.

У периоду транзиције тржишна конкуренција у овој области није дала жељене резултате. Поред тога што су цијене стамбеног квадрата превисоке и неусклађене са вриједношћу и бројем извршених радова у станоградњи, можемо и морамо бити незадовољни и са учешћем овог сектора у БДП-у, квалитетом извршених објеката, те начином организације грађевинских предузећа.

Велика потражња стамбених јединица на тржишту узроковала је енорман пораст цијена. Због такве ситуације на тржишту и могућности велике зараде имамо пораст броја инвеститора у станоградњу, али не и пад цијена и повећање квалитета стамбеног квадрата.

Поставља се следеће питање: како државне институције могу нешто предузети по питању станоградње имајући у виду да од цијене рјешавања стамбеног питања

зависе и врло важни процеси као што су: задржавање младих људи на овом простору, наталитет и планирање породице?!

Питање је и у томе да ли ограничења и усмјеравања у станоградњи неминовно упућују на волунтаризам, као идеологију и праксу комунизма, или могу бити у виду осмишљеног интервенционизма и регулаторног усмјеравања те система надзора у условима тржишног начина привређивања?!

Да би Република Српска утицала на смањење грађевинских маржи мора понудити приоритетним групама јефтине станове те тако смањити потражњу за становима на тржишту, а самим тим и цијену. Када државне институције, заједно са локалним заједницама, реализују изградњу стамбених јединица по реалним цијенама, мора се пронаћи и такав начин финансирања пројекта и отплате који би са мање од 50% оптеретио просјечну плату у РС. На овај начин ће се отворити ново тржиште, унаприједити грана привреде која користи углавном домаће ресурсе, те утицати на отварање нових радних мјеста.

Сматрамо да се највећи дио средстава предвиђених у оквиру мјере "Креирање повољнијих услова за стамбено збрињавање посебних група становништва", која је исказана у Стратегији ИРБ РС, треба бити искориштен за пројекте станоградње (Развојни програм РС 2007. – 2010.) на начин да ће се тим средствима инвестирати изградња станова за младе. Грађевинска предузећа би се у тим пројектима појавила на тендеру само као извођачи радова, уз ограничење зараде на стопу до 15%.

Локалне заједнице треба да обезбиједе значајне комплексе уређеног грађевинског земљишта за заједничко улагање са ИРБ РС јер дугорочан развој директно зависи од могућности младих људи да обезбиједе свој стамбени простор.

Мора се водити рачуна и о томе да изградња нових станова буде у функцији достизања прихватљивих услова становања који би задовољили савремене стандарде из те области, те допринијели побољшању квалитета живота у њима.

Поред политике државног интервенционизма у станоградњи, сматрамо да треба наставити и са политиком субвенција каматне стопе из буџета РС, те их из године у годину повећавати, како бисмо помогли и оним младим људима који сами желе да изаберу локацију на којој ће становати.

Уз жељу да темељ очувања Републике Српске буде њен дугорочан развој, сматрамо да нема више времена за чекање на бољу будућност, на развој привреде и отварање нових радних мјеста, на мјесто за достојанствен живот и заснивање породице, да се мора дјеловати одмах!

СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

Социјална политика означава друштвену дјелатност чија је садржина укупност животних, радних и друштвених услова у којима се одвија процес друштвеног развоја. Она доприноси остваривању циљева у погледу положаја човјека, његовог свестраног развоја, обезбјеђивању социјалне сигурности, хуманизацији друштвеног рада и људских односа. Социјална политика је непосредна брига за човјека, за његову егзистенцију, могућност рада, подмиривање његових потреба, неутрализовање негативних посљедица егзистенцијалне несигурности, побољшавање животних и радних услова те заштита лица погођених социјалном незгодом.

Ми, Млади социјалдемократи сматрамо да социјална политика мора гарантовати социјалну правду и свим члановима друштва осигурати социјалну сигурност.

У ту сврху залагаћемо се за :

- *усвајање позитивног подстицајног законодавства из области пореске политике у циљу подстицаја послодавцима који буду запошљавали младе са посебним потребама;*
- *подстицајно запошљавање младих са посебним потребама у јавним установама као примјер социјалне одговорности;*
- *издвајање већих средстава на нивоу општина и градова за финансирање школовања социјално угрожене дјеце и младих људи, у складу са посебно утврђеном стратегијом. Не смијемо дозволити да и један млад човјек не изгради своју бољу будућност због чињенице да је рођен у сиромашној породици;*
- *посвећивање веће пажње школовању и каснијем запошљавању дјеце без родитељског старања;*
- *повећање издвајања из Буџета у фондове за помоћ породицама са више дјеце у циљу повећања наталитета;*
- *већу подршку омладинским, хуманитарним и невладиним организацијама и установама које се баве бригом о социјално угроженој дјечи и омладини;*
- *повећање новчаног износа који добијају родитељи рођењем дјетета, уз породилски пакет за новорођенчад, и адекватну рефундацију породилског одсуства послодавцима из Фонда здравственог осигурања.*

Борићемо се за друштво у којем сви имају једнаке могућности за успјех.

КУЛТУРА

Култура је начин живљења, предуслов и израз напретка и креативна снага. Културна добра се односе на она потрошачка добра која преносе идеје, симболе и начин живота. Ово им даје друштвену и суштинску вриједност која се не може лако изразити тржишном цијеном. Она такође информишу, забављају и доприносе изградњи колективног идентитета, националне кохезије и социјалног идентитета, утичући на културалне праксе. Њихова конзумација генерише велик број важних резултата.

Ми, Млади социјалдемократи, сматрамо да је оспособљавање што већег броја људи, нарочито младих, за узимање учешћа у култури данашњице те једнако и толерантно унапређивање различитих облика стваралаштва веома важно за општи напредак друштва и појединаца. То није могуће остварити без демократизације културе која је усмјерена ка правима на суодлучивање свих културних радника и без културне демократије која осигурава простор за културно задовољење различитих друштвених група и у различитим друштвеним подручјима.

Свако има право на културу и право уживања и развијања културног идентитета.

Ми, млади социјалдемократи се залажемо за:

- *доступност културних добара свима;*
- *законодавну и финансијску подршку независној културној сцени;*
- *већу партиципацију младих у културном животу и креирању културне политике на свим нивоима;*
- *доступност услова за рад попут просторија, опреме и других услова;*
- *веће могућности стипендирања младих умјетника;*
- *пружање подршке самоуким младим умјетницима;*
- *максималну заштиту културне баштине, те друштвену бригу о културним институцијама од националног и свјетског значаја;*
- *размјене младих и мултилатералне контакте међу младима;*
- *пружање могућности и услова младима у исказивању и вјежбању креативних способности;*
- *пројекте с циљем обучавања и културног изражавања младих на пољу музике, медија и умјетности.*

Посебан нагласак треба ставити на развој урбане културе као носиоца културног развоја и напретка у модерном друштву.

ПРАВНА ДРЖАВА

Правна држава подразумијева државу: у којој је обезбијеђена формална и правна једнакост грађана, гдје је демократски изабрана власт правом ограничена и контролисана, гдје нико не смије да угрожава демократска права и слободе грађана, у којој су обезбијеђене претпоставке за функционисање цивилног (грађанског) друштва, аутономног од државе у оквиру којег могу слободно дјеловати појединци и групе који се налазе непосредно изван подручја државне власти и које је подручје утемељења и развоја демократичности државе и друштва као и подручје утемељења и развоја људских права.

Млади социјалдемократи су свјесни да само уређена, правна држава, у којој се поштују закони а у којој они који их не поштују бивају кажњени на темељу непристрасног правног поступка, може осигурати стабилну и сигурну будућност нашој генерацији и генерацијама које долазе иза нас. Због тога смо у сваком тренутку спремни помоћи оним снагама у друштву које се залажу за функционисање правне државе, успостављање правне сигурности и владавину права, те за ефикасно и независно правосуђе. Под тим мислимо на повећање ефикасности рада судова, смањење броја неријешених и застарјелих предмета, скраћење рокова доношења, а нарочито извршења судских одлука. Потребно је највећи нагласак ставити на процесуирање привредног криминала и криминала у приватизацији. Млади социјалдемократи снажно подржавају рад Комисије за ревизију приватизације и рад Специјалног тужилаштва за организовани и најтеже облике привредног криминала.

Млади социјалдемократи препознају корупцију као болест модерног друштва и залажу се за увођење снажних мјера за борбу против корупције. Друштво у којем је корупција постала начин живота никада не може напредовати оптималном брзином те би борба против корупције данас у РС и БиХ требала бити један од приоритета.

Правда мора бити доступна грађанима. Правда мора бити доступна свакоме, независно од његовог имовинског стања. Посебно у бројним случајевима кршења права радника, правда је преспора и прескупа. Залажемо се за проширење права на бесплатну правну помоћ сиромашнима. Правда мора бити брза. Суђење у разумном року уставно је право грађана. Треба осигурати кадровске, законске и техничке услове да грађани више не чекају десет година и више на судске одлуке. Пресуде које се односе на посебно угрожене категорије грађана, укључивши дјецу, треба доносити у разумним роковима.

Млади социјалдемократи се залажу за доношење Закона о процјени начина стицања имовине, тако да терет доказивања поријекла имовине буде на ономе код кога се установи несразмјер између легално стеченог новца и имовине, према Европској Конвенцији против организованог криминала и УН-овој „Палермо“ Конвенцији.

СПОРТ

Спорт треба да представља основ за стварање здравог друштва, народа и нације. Жеља за успјехом и љубав према оном што радимо, тјерају нас ка остварењу наших циљева. С тим у вези свака подршка је добро дошла. Узак пут ка успјешности често је поплочан широким стазама трња и бездана. Потребно је много стрпљења ка коначном тријумфу.

Локалне заједнице, на жалост, нису довољно препознатљиве по спортском духу. С обзиром на расположиве људске, природне и финансијске ресурсе, као и на свијетлу традицију, могуће је у догледној будућности трансформисати спорт од потрошача буџетских средстава у једног од значајних извора зараде, те додатно употпунити туристичку понуду општина, градова и Републике. Спортски живот се мора у многоме обогатити а спортска култура и здрав начин живота муњевито пробити ка врху у систему друштвених вриједности. Да бисмо у томе успјели, акценат треба ставити на младу популацију.

У нашим основним и средњим школама физичка култура треба да заузима много истакнутије мјесто што подразумијева и рјешавање проблема улагања у спортску опрему и спортске реквизите потребне за квалитетно испуњавање задатих програма. Младе треба снажније стимулисати за бављење спортом као и адекватно цијенити оне младе људе који постижу значајније спортске резултате.

Тежиште треба ставити на омасовљавање спортских такмичења, укључивање много ширег круга омладине у спортске активности и развој постојећих такмичења на нивоу основних и средњих школа те универзитета. Потребно је вршити и одређену дислокацију разноликих спортских активности према руралном подручју те обратити пажњу на феномен изузетно ниске заинтересованости женске популације за бављење спортом.

Рекреативни спорт на нивоу мјесних заједница треба оживјети а постојећу спортску инфраструктуру значајно освјетити.

У области спорта нарочито ћемо се залагати за:

- *креирање и реализацију програма и пројеката који ће младе подстицати на бављење спортом;*
- *рјешавање проблема недостатка спортских објеката, посебно за бављење спортовима на води али и спортских дворана;*
- *изградњу спортских терена са свом пратећом опремом на руралним подручјима и подстицај оживљавању спортског живота на том подручју;*
- *подршку оснивању и егзистирању спортских колектива који се баве спортовима који у нашој средини још увијек нису довољно познати и развијени а који могу да привуку значајан број младих људи;*
- *већу промоцију аматерског спорта и рекреације и стварање просторних услова за развој масовног и рекреативног спорта;*

- *већу промоцију и оживљавања аматерског спорта а у оквиру њега посебну пажњу ћемо посветити већој партиципацији женског спорта;*
- *стипендирање младих и талентованих спортиста што је један од предуслова за постизање врхунских резултата;*
- *осигурање стабилних извора финансирања наступа младих спортиста на међународној сцени;*
- *стално побољшање квалитета организације и омасовљавање (по броју спортова и по броју учесника) школских такмичења;*
- *регионалну сарадњу младих спортиста.*

ЗДРАВЉЕ МЛАДИХ

Здравље младих је повезано са социо-економским развојем друштва, али и индивидуалним развојем. Млади су више него било која друга генерацијска група подложни брзим промјенама у физичком, емоционалном, психолошком, социјалном и духовном развоју што је неопходно имати на уму осмишљавајући мјере за виши ниво здравља популације младих.

Наркоманија, алкохолизам, пушење, заразне и полно преносиве болести (СИДА, хепатитис Б, хепатитис Ц), болести везане за неправилну исхрану, загађеност животне средине, недовољна здравствена заштита и неинформисаност о здравственим ризицима саставни су дио окружења у којем живи популација младих у РС и БиХ и велика пријетња очувању здравља сваког појединца.

Да би се ситуација на овом пољу поправила потребно је много пажње посветити програмима едукације и информисања младих о масовним незаразним болестима, болестима овисности, ризичним понашањима који угрожавају репродуктивно здравље као и о томе како водити здрав живот, заштитити и унаприједити своје здравље.

Пажњу треба посветити и програмима рехабилитације, побољшању законодавства, развоју примарне здравствене заштите, подстицању аматерског спорта и промоцији здравих стилова живота међу младима, као и доношењу, те потпуном и досљедном провођењу Стратегије здравља младих Републике Српске.

Млади социјалдемократи посебну пажњу придају особама с потешкоћама у психо-физичком развоју. Њихово укључивање у друштво, стварање услова за задовољење њихових потреба и поштовање посебног начина задовољавања њихових потреба, како у здравству тако и у осталим аспектима живота, мора бити један од стубова модерног друштва у РС и БиХ.

Залажемо се за комплетну здравствену заштиту особе, без обзира на пол, нацију, вјеру и расу. Потребно је креирати и реализовати превентивне програме за болести које претежно погађају младе (болести зависности, полно преносиве болести) и програме заштите здравља како би се смањила стопа морбидитета међу младом популацијом.

Млади социјалдемократи подржавају:

- програме који имају за циљ превенцију и смањење алкохолизма, наркоманије и пушења међу младима;
- програме који имају за циљ унапређење репродуктивног здравља младих и спречавање ширења полно преносивих болести;
- програме који имају за циљ превенцију и смањење масовних незаразних болести;
- програме одвикавања од зависности без моралних судова и сегрегација;
- програме који осигуравају пружање савјетодавне и информативне помоћи младима који су погођени проблемима зависности;
- проширење здравствене заштите зависника, психичких болесника и обољелих од СИДЕ, те оснивање адекватних јединица за њихово лијечење;
- посебне мјере обуке социјалних и здравствених радника, добровољних радника и организација које се баве превенцијом, рехабилитацијом и ресоцијализацијом младих зависника;
- програме који имају за циљ очување менталног здравља младих;
- превентивне програме који посредно или непосредно смањују насиље међу младима.

Подржавамо здравствено и сексуално образовање у школама у оквиру посебних наставних предмета те оснивање центара за планирање породице уз учешће младих у планирању и вредновању пројеката и активности којима би се те установе бавиле.

Млади социјалдемократи сматрају да:

- сваки грађанин РС и БиХ мора имати право на бесплатну примарну здравствену заштиту те се залажу за улагања и спровођење мјера које би, као крајњи исход, имала јачање и бесплатну примарну здравствену заштиту за све;
- држава мора водити бригу о здрављу својих грађана, а здравствене услуге под једнаким условима морају бити доступне свим грађанима.

Ако здравствена политика није социјална и солидарна, не постоји никаква здравствена политика.

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

На основи низа технолошких проналазака, у посљедња два вијека, отпочело се са развојем индустрије и масовним кориштењем појединих ресурса. За мање од двјеста година становништво Европе се повећало за око дванаест пута уз до тада несхваћени пораст материјалног богатства. Нови технолошки проналасци су окренули економију против природе. Неконтролисана страст за богатством довела је до убрзаног и прекомјерног исцрпљивања природе и њеног прекомјерног загађења. Одржив развој је спремност да се потребе садашње генерације задовољавају на такав начин да се не умање могућности задовољења тих потреба генерацијама које долазе. У свом основном садржају то је спремност да се садашњи економски и социјални развој остварује на такав начин и до нивоа који не угрожава природу.

Не желимо да наш еколошки амбијент угрожавају онечишћење, дивље депоније и неконтролисана експлоатација природног богатства.

Ми хоћемо успостављање јачег контролног механизма од стране државе како би се спријечило угрожавање животне средине.

- *тражићемо боље спровођење донесених законских прописа из области животне средине и доношење нових подзаконских аката ради уређења стања у многим областима, побољшавајући инспекцијски надзор;*
- *захтијеваћемо већа издвајања из буџета за Фонд за заштиту животне средине преко којег ће се подстицати они који обављају дјелатности с циљем заштите животне средине;*
- *борићемо се за рационалнију организацију система депонија у РС, те за подстицање одвајања комуналног отпада на извору;*
- *у циљу заштите животне средине посебну пажњу стављамо на подизање нивоа еколошке свијести, едукацију младих (дјеце предшколског, основношколског и средњешколског узраста) путем формалних и неформалних видова образовања;*
- *од општина, градова и Републике ћемо тражити да подрже реализацију пројеката из области заштите животне средине;*
- *организоваћемо еколошке акције (чишћење јавних површина, ријека, итд...);*
- *заложит ћемо се за афирмацију омладинског рада из области екологије путем медија и организовање локалних и међународних еколошких кампова;*
- *афирмисаћемо туристичке центре који су прилагођени потребама младих, те израду и дистрибуцију промотивног материјала ради информисања шире јавности о омладинским туристичким центрима.*

предсједник ИО МСД

Срђан Мазалица, дипл.инж.електротехнике